

Fæste = Egnene vare blevne gennemgitterede, men at Agitationen paa Grund af Følelsen af tidligere fælleds Forhold endog bestandig strakte sig ud ogsaa over Selveieregnene. Han gjorde gjældende, at det fremkaldte Eidenfaber saa blinde, at intet politisk Liv kunde røre sig uden idelig Usikkerhed, før man fik dette store vigtige Spørgsmaal løst. Jeg skal ogsaa tillade mig paany at henlede Thingets Opmærksomhed paa denne mærkelige Udtalelse, Rigsdagsstid., 2den Sess., Side 6349—53. Jeg har, som det vil være en Deel af Forsamlingen bekjendt, ved et foretaget Arbejde, havt Leilighed til at gennemgaae Danmarks Valghistorie maaskee noiere end de fleste, og Intet ved alle de forskjellige Valghandlinger har jeg forbauset mig saameget over som dette, at Fæstespørgsmaalet i den Grad, som det virkelig har gjort, har ødelagt de constitutionelle Valg i Danmark. Jeg skal ikke komme ind paa Enkeltighederne; men jeg vil kun nævne tre Valghandlinger, hvor en Candidat, der fremstod, og udtalte sig for Fæsteafløsningen og ved sin hele tidligere Færd og Udtalelse gav Garantier for, at han kunde tage Sagen paa sine Skuldre, om ingen Anden skulde være tilbøielig dertil, desuagtet faldt for en Modcandidat, der blot ikke var udsat for den Anledning til Mistenktsomhed, som man saa tidt ilde har benyttet i vor Valghistorie imod den mere Dannede, men som paa den anden Side bestemt kunde forudsættes og ogsaa senere viste sig ikke at være istand til at lette Sagen med en Finger. Jeg skal som saadanne Exempler blot henvise til Valget i Aarhus Amts 3die Valgkreds den 4de December 1849, Præsto Amts 4de Valgkreds den 4de August 1852 og Holbæk Amts 1ste Valgkreds den 14de Juni 1858. Der fandt ved det førstnævnte Valg det virkelige Sted, at den Mand, P. C. Dahl, der paa den grundlovgivende Rigsforsamling tydeligt havde udtalt sig for, at Fæstesagen skulde afløses, faldt for en Mand, der som Rigsdagsmand maaskee aldrig har aabnet sin Mund derom, eller i ethvert Tilfælde ikke har bidraget noget Synderligt dertil. Noget Eignende vil altid finde Sted overalt paa Fæsteegnene, og Valgene have aldrig, naar man seer dem

i et større Overblik, været saa usikre som paa dem. Har det gjældt før, at Fæstefagen er en mislig Sag for Danmark i dets hele Statsliv, saa gjælder det efter min Mening dobbelt nu. Den Strid og Splid, vi have havt før, bør og maa ikke være længere ved. Vi ere et lille Folk, og kunne vi ikke samle os i mere Enighed bestandig om hver foreliggende Sag, saa gaaer det Danmark ilde. Danmark er ikke længere stort nok til at have hæftigt kæmpende Partier, det kan i det Høieste bære forskjellige Grupper. Derfor er jeg aldeles overbevist om, at kræver Almeenvellet Løsning af nogen Sag, saa er det Løsningen af denne Sag, saa betydningsfuld dernæst ikke blot i politisk Henseende, men ogsaa i statsøconomisk Henseende og i social Henseende. Almeenvellet kan det ikke gaae an at reducere alene til Udbyttet af Hartkorn.

Jeg skal efter denne almindelige Udtalelse dernæst henvende mig til det Program, som den høitærede Indenrigsminister har mødt Thinget med. Jeg troer at turde udtale, at efter de Udtalelser, den ærede Minister ifjor tilfældigviis ved to andre Sager lod falde i Landstinget, saae man hele Landet rundt med Glæde ham overtage Indenrigsministerens Hverv. Den ærede Minister havde dengang udtalt sig med en saadan Villighed og Retfærdighed om de to mindre Love, der forelaae og tillige med det Samme udtalt sig med et saadant Frihedsfind om det Maal, som skulde tilstræbes, at selv de, der i denne Retning stille de yderste Fordringer om den største Frihed, maatte blive tilfredsstillende. Men jeg skal dog tillade mig at sige, at det virkelig forekommer mig, at han dengang udtalte sig om en lensfældigere Fremgangsmaade, end der nu synes at ligge i hans Program. Jeg forbauses unægtelig over, at en overveiende konservativ Regjering kan gjøre et saadant Skridt. Jeg tvivler ikke om, at vore nuværende Ministre bedre end nogen Anden kjende vore for Diebliffet eksisterende Godsforhold; men det forelagte Program vækker rigtignok vilkaarlig nogen Tvivl, om de ogsaa skulde kjende ligesaa noie Danmarks Landbohistorie og det altid fælleds Træk, som bestandig er gaaet igjennem denne Danmarks Landbohistorie. Saa længe som dette store Spørgsmaal har været